

ח"א

22

וכבוד ידידי הרב הגאון וכו' מוהרש"א ובר
שליט"א הואיל בטובו להמציא לידי תשובה
בענין החשמל שכתב לו גאון הדור מוהר"ר חיים עוזר
גראדזענסקי ז"ל מוילנא, ובתוך דבריו כותב להעיר
ג"כ על הדימוי של הגרצ"ם לסילוק תריס. למאי
דמבואר בסנהדרין שם בתאי מאן דכפתיה לחבריה
ואשקיל עליה בדקיה דמיא וכו' חייב מאי טעמא
גירי ידיה נינהו, ועפ"י דברי הרמ"ה שם שמבאר,
דלא דמיא האי מילתא לזרק בו חץ ותריס בידו,
דאילו התם כי סלקו לתריס מיקמי דנימשי גירא
לגביה, הוא דסלקי, דאי לבתר דמטי לגבי תריס
אע"ג דהוי מסלק ליה לתריס תו לא הוה אויל גירא
טפי ולא הוי מיקטיל, ואמטיל להכי פטור דכי סלקי
לאו מידי עבד וגרמא בעלמא הוא, אבל הכא דכי
סלקי לעפרא דמפסיק בין מיא לדידיה מיא הוה נגעו
בהחוא עפרא גופי כי סלקי לעפרא גירא דידיה הוא,
מבואר מדברי הרמ"ה דאם היה החץ סמוך ממש
להתריס אם הסיר התריס והו גירי דילי והיה חייב
ע"ז כמו בבדיקא דמיא, והכי נמי אם הסיר הגשר
וזרם העלעקטרי עובר מיד ע"י החיבור, הרי הוא כמו
בדקא דמיא דמתחברים הזרמים כמו המים ע"כ.

אכן אבל מה שמבאר שם כבוד הגר"ח ע"ז שזהו
הכל באופן שמסדרים שע"י הסרת הגשר יחברו
החוטמים מאליהם ע"י כלי צירוף (ספראנזינקע) אבל
באופן שלא מסדרים זה ובסיבוב הכפתור מחבר את
החוטמים ממש, אזי נקרא שעושה הבערה בידים, יש
לענין בזה טובא, כי לפי המתבאר מכל הנ"ל יוצא
שאף אם עושה חיבור ממש אינו נקרא עוד שעושה
הבערה בידים ממש, מכיון ששם במקום שעושה
החיבור לא מתהווה האש אלא נותן בזה רק מעבר
להזרם וממילא נעשית ההבערה מאליה בתוך הזכוכית
ע"י דחיקת הזרם שם וכנ"ל בארוכה, ואין זה
נקרא שעושה ממש הבערה בידים.

אבל ההערות הקודמות שאין זה דומה אבל לסילוק
תריס אלא הרבה יותר גרוע, נלע"ד שעומדות
בתקפן.

(י) **אלא** שלענין הדלקת החשמל ביו"ט נלע"ד
שיש מקום לדון בזה להיתר מצד אחר,
והוא שיש לומר שהאיסור של מוליד הוא רק לעשות
בידים עצם ההולדה דומיא דאין מוציאין האש מן
האבנים וכו', אבל לגרום להולדה כמו בנידון החשמל
שבחצו על הכפתור אף שגורם בהחיבור לעצם
פעולת הזרם מיד, אבל הרי עצם הולדת האור אינו
עושה בזה, כי אם הזרם עובר על ידי גרמטו דרך
שם ונכנס למנורה ושם נולד מאליו האור ע"י
ההתנגדות הגדולה שנפגש הזרם בזכוכית, ויוצא
שהאדם הלוחץ על הכפתור הוא רק הגורם להולדת
האור, אבל בשו"א לא המוליד, וא"כ י"ל שאין

דאיתו הדבר גם בזכוכית המנורה כל זמן שהכפתור
פתוח ואין מעבר לזרם לזכוכית אין שמה
עוד שום אש מצויה, ואף הזרם אינו בפעולתו ובסגור
את הכפתור ונותן מעבר לזרם אזי הזכוכית בהמצאה
[שגם שם במקום הזכוכית יש הפסק בין שני החוטמים]
חיברה שם שני החוטמים ונותנת בזה מעבר לזרם
ובדחיקות המעבר נוצר שם האש.

וא"כ אודא לכל המופת החותך של הבעל מצור
דבש, והאש באמת אינה מצויה כלל בין
החוטמים, ואף הזרם הפועל אינו מצוי כל זמן שהאדם
אינו לוחץ הכפתור ומחבר החוטמים, וסיבת הדבר
שהאדם בנגעו בידו, או ע"י מתכת המקבל אל תוכו
הזרם, יתחשמל, הוא מפני שהאדם בעצמו משמש
לזרם כחיבור אל מעבה האדמה.

(ט) **יוצא** לפי כל הנ"ל שהאדם בלחצו על הכפתור
וע"ז החשמל נדלק, דומה הוא ליוצר
גשר-מעבר לזרם החשמלי.

וראיתי שהרב ליסמן [בקול תורה שם] רוצה לומר
שזה דומה לזורק חץ ותריס בידו והלה בא
ומסיר את התריס דפטור המסיר (בסנהדרין ע"ז):

וכן הקדימו בדימוי זה כבוד הגאון הגרצ"ם פרנק
שליט"א הגאב"ד דפעה"ק ת"ו (בקול תורה שם
חוברת א-ב), דמה לי מפנה דרך בסילוק התריס ומה
לי מקרב גשר למעבר הזרם, ומכ"ש לענין כיבוי
שדומה ממש לסילוק התריס, שהרי גם כאן נוטל
ומסלק המעבר שלא יעבור הזרם, ואם נאמר דאינו אלא
גרמא, הרי גרם כיבוי ביום טוב שרי, ע"י"ש.

ולענ"ד נראה שלפי מה שהבאנו כבר לברר בזה
לעיל בדברינו, יש לחלק ולומר שאין
הנידון דומה לראיה, ואין זה דומה לסילוק התריס
לא בהבערה ולא בהכיבוי, והרבה יותר גרוע בכאן
מסילוק תריס, משום דבסליקת התריס נותן בזה רק
מעבר להחץ ההולך ומתקרב, אבל אינו גורם בזה
כלל וכלל לעצם הפעלת החץ, ואין להתריס שום
מגע אחר, וכן בהיות התריס אינו גורם כלל לפחיתת
עצם הפעלת החץ, כי אם הוא רק לקיר מגן שלא
יוכל החץ ללכת הלאה, אבל כאן בסבבו את הכפתור
ובחברו בזה את שני החוטמים והזרם עובר ומדליק
בזכוכית אור, הרי גורם בפעולתו זו גם לעצם הפעלת
הזרם, כי בהיות החוטמים נפסקים זה מזה ולתורם לא
היה לו החיבור למעבה אדמה מקום שאיפתו הרי לא
היה הזרם בפעולתו, ויוצא שהאדם בחיבורו נותן
להזרם חיות ופעולה במלאות לו שאיפתו, וכן
בכיבוי, כשמסובב שנית הכפתור והחוטמים נפסקים,
הרי גורם בזה גם להעמדת עצם הזרם מפעולתו
בהשאר ע"ז מנותק ממקום חיבורו וכנ"ל בארוכה.
וא"כ יוצא ברור שבכאן גרוע הרבה ביותר — הן
בהתדלקה והן בהכיבוי — מסילוק תריס לפני החץ.